

Közigazgatási irányítás az olasz bankügy terén.

Az olasz bank-és hitelszervezetnek a múlt év folyamán és a nemzetközi közösség érdekeinek megfelelően keresztülvitt reformját csak úgy tudjuk megérteni, ha tekintettel vagyunk az olasz gazdasági életnek a korporativizmus szellemében történt átalakulására.

A fascizmus erősen etatista felfogású. Az állami beavatkozást a gazdasági élet különböző területein igen hatályossá teszi. A jelenlegi olasz gazdasági politikával szemben sokszor azt az ellenvetést teszik, hogy Olaszországban az egyéni kezdeményezés teljesen illuzóriussá válik s hogy, ha a fascista korporatív állam továbbra is a megkezdett úton halad, ez lassan, de biztosan a tőkének állami kézbe vételére vezet. Ez a felületes ellenvetés megdől azonban abban a pillanatban, amikor figyelembe vesszük Mussolininek azt a nevezetes kijelentését, amely szerint a gazdasági élet bürokratizálása megfagyasztaná a nemzet gazdasági valóságát. A termelési és nemzeti érdekek azonosítása még nem jelent ~~államszocializmust~~ ^{államkapitalizmust}. A Munka Alkotmánya azerint az egyéni kezdeményezés megmarad, mert az olasz állam tudja, hogy az egyéniség érvényesülni hagyása a nemzet erkölcsi és szellemi haladása érdekében mulhatatlanul szükséges. Ez azonban nem jelenti azt, mintha a kapitalista gazdaság élete az állam életétől független folyamat volna. A termelésnek magán úton történő szervezése a Munka Alkotmányának VII. cikke szerint nemzeti érdekű tevékenység. Következésképp a vállalkozás vezetője felelős az államnak a termelés irányításáért. A nemzeti termelés hatalmas folyamatában mind a munkaadót, mind a munkavállalót, kell, hogy áthassa az u. n. korporatív tudat/coscienza corporativa/, amely abban nyilvánul meg, hogy az egyén, mint a leghatalmasabb korporációnak a nemzetnek tagja, produktív cselekvő munkájával a nemzet egyetemes céljait szolgálja.

A fascista korporativizmus tehát, amely a nemzet összes produktív erőinek megszervezésére törekszik, elismeri a tőke és kapi-

talizmus fontosságát, de lehetetlenné teszi a tőkének a nemzet érdekeit figyelembe nem vevő, sőt sokszor a nemzet érdekei ellen irányuló tevékenységét. Ez kétségtelenül ethikus felfogás, amely a fascista államjogi szemléletből következik. A Duce szerint az állam szellemi és erkölcsi valóság. Szinte azt mondhatnók, hogy annak az ^{erkölcsi} ~~egyéni~~ jónak, amely az egyéni élet különböző területein jut érvényesüléshez, a betetőzése. Az olasz politikai elméletnek ebből az ethikus állásfoglalásából következik, hogy az állam működése is ethikai működés. Az állam a lényegét alkotó erkölcsi jónak realizálására törekszik. Ebből érthető meg, hogy az állam, amely a Dottrina del Fascismo szerint a személyiségek legmagasabbrendű és legerősebb formája, nemcsak azokat a funkciókat végzi, amelyeket a XIX. századbeli liberális állam végzett: nemcsak törvényeket hoz, közigazgat és igazságot szolgáltat, hanem tevékenységét a társadalmi és gazdasági élet egész területére kiterjeszti. A fascista állam a társadalmi osztályok fölé emelkedve azok között egyensúlyt teremt. A gyengének segítségére siet s megvédi a hatalmasabbak gazdasági erejének féktelen és szabados megnyilvánulásaival szemben. A fascizmus bírálóival szemben határozottan állíthatjuk, hogy a korporatív állam az egyéniséget érvényesüléshez juttatja akkor, ha az egyén a nemzet szempontjából értékkel bír, mert az erkölcsös és aktív egyén a fascista állam élő szervezetében egy molekulát jelent.

A korporativista állam a korporációk útján az egyénnek az állammal való teljes együttműködését, az egyéni termelő munkának az állami tevékenységbe való beolvadását biztosítja. Mindez az állami közigazgatás feladatkörének rendkívüli kibővülését s egyúttal azt jelenti, hogy a közigazgatás, minthogy az egyéni tevékenységbe a korporációk útján beleszól, a liberális államban elfoglalt alacsonyabbrendű szerepével szemben vezető szerepre tett szert.

Az egyéni termelő munkának ha az a nemzeti közösség érdekeivel összhangban áll - nagyra értékelése magyarázza meg azt, hogy az állami beavatkozás a termelés minden ágazatában arra irányul, hogy a termelő munka számára kedvező anyagi és erkölcsi feltételeket biztosítson. Itt kapcsolódik be a tőke és hitel szerepe a nemzeti

~~a nemzeti~~ gazdaság ujjáépítő munkájába. A korporatív állam tudja azt, hogy a tőke és hitel, ha a termelő munkának jelentős anyagi feltételei is, önmagukban még nem mozdítják elő a nemzet gazdasági haladását. Ennek elsőrendű feltételei a nemzeti gazdaság megszervezése, ami a korporációk ~~megszervezésével~~ ^{létesítésével} meg is történt. A korporatív gazdaság működése sem volna azonban harmónikus és fennakadás nélküli, ha az állam a termelő munkát részint a takarékosság fokozásával és így a tőkegyűjtés előmozdításával, részint a hitelnyújtás /különösen a közepes lejáratu/ előfeltételeinek megfelelő szabályozásával elő nem mozdítaná.

Ebből a szempontból döntő lépést jelent az 1936. március 12.-i törvény. Ennek rendelkezései határozzák meg azt az alapot, amelyen a hitelszervek elrendezését meg lehet valósítani. Céljuk a nemzeti gazdaságnak, amelynek feladata az olasz nép fizikai és társadalmi haladásához szükséges eszközök előteremtése, erősebbé tétele; közelebbről: a termelésben és a termelő javak eloszlásában az optimum elérése s így a közgazdaságnak a lehető legnagyobb teljesítményekre való serkentése.

Ezt pedig két úton véli a törvény biztosítani: a takarékos-
ság védelmével és a hitelnyújtás megfelelő ellenőrzésével. Az olasz törvényhozás alapgondolata az, hogy ez a két funkció közérdekű; mindkettőnek az állam részéről való figyelmen kívül hagyása az állampolgárok érdekeinek veszélyeztetésével, a termelő munka folyamatának megzavarásával és a jövedelemalakulás kedvezőtlen alakulásával járhat. Különösen veszedelmes és a spekuláció elburjánzását lehetővé teszi, ha az állam a termelést tápláló/s különösen a kisebb gazdasági egységeket kisegítő/hitelezési folyamatot nem szorítja kellő mederbe. Nem kevésbé fontos azonban az is, hogy a termelésnek állandóan rendelkezésre álló tőkék/takarékbetétek/védelme kellő kautélákkal vételessék körül. Az olasz állam tehát a tőkegyűjtést nemcsak pártolja, hanem nagy mértékben elő is mozdítja.

Ennek bizonyításául utalhatunk a törvény egyes rendelkezéseire. A betevők tőkéi szempontjából rendkívüli biztontságot jelent annak a felügyelő hatóságnak létesítése, amelynek életrehívása azoknak a hiányosságoknak és visszaéléseknek a következménye volt, amely a kis-és nagybankok kellő ellenőrzés nélküli ügyviteléből eredt. Ez szoros kapcsolat-

ban van egy miniszteriális bizottsággal, amelynek elnöke a kormányfő. /Ez kapcsolatot tart fenn a bankok korporációjának központi bizottságával s véleményeit meghallgathatja/. A hitelélet irányításához szükséges direktívákat a nemzeti gazdaság érdekeinek megfelelően ez a bizottság dolgozza ki s a gyakorlatban a felügyelő hatóság alkalmazza. A felügyelő hatóságnak /Ispettorato sulla difesa del risparmio e per l'esercizio del credito/ elnöke a Banca d'Italia elnöke. Ő ügyel fel és gondoskodik arról, hogy a felügyelő hatóság a miniszteriális bizottság által meghatározott direktívák keretein belül kötelességét pontosan teljesítse. A miniszteriális bizottsággal való összeműködés biztosítása céljából az elnök résztvesz a miniszteriális bizottság havonkénti ülésein is. /A törvény szigorúságát és az állami irányítás teljességét az bizonyítja legjobban, hogy a törvény 2. cikke szerint a bank, takarékpénztár, hitel szók nem is használhatók oly szervezetek, intézetek és vállalkozások megjelölésére, amelyek nem állanak ennek a felügyelő hatóságnak ellenőrzése alatt/.

Rendkívül nagyjelentőségű rendelkezése a törvénynek az is amely az Olasz Bankot és a nagyobb olasz hitelintézeteket /Kereskedelmi Bank, Római Bank stb./ magánjogi jogi személyből közjogi személyé alakítja át s ezáltal ezeknek funkciói, amelyek már eddig is ellenőrzés alatt állottak, közfunkciókká alakulnak át, ami a nemzeti termelés érdekeinek fokozottabb biztosításához nagyban hozzájárul. A bank-és hitelszervezet tőkeeloszlásában is nagy egyensúlyt igyekszik biztosítani a törvény. Tendenciája oda irányul, hogy a közjogi jellegű és így nagyobb garanciát nyújtó hitelintézmények tőkeállománya a magánbankokkal szemben fokozódjék. Az ingó hitel-
(credito mobiliare)
re, vonatkozó rendelkezéseik szintén nagy fontosságúak. A hitelnyújtást, ^{minél} amely megkönnyíti ugyan új javak létrehozatalát, de új javakat nem keletkeztet, határok közé szorítja. A könnyelmű hitelezést amely ^{lehető} az állampolgárok érdekeinek hatalmas kockázatával jár, szinte lehetetlenné teszi. A közepes lejáratú hitelek nyújtását a nemzeti gazdaság érdekeinek szem előtt tartásával nemcsak a nagyvált-

lalatok, hanem a kisebb termelő vállalkozások számára is biztosítja.

Ezzel nagyban hozzájárul a tőkével ^{nem} rendelkező gazdasági alanyok életképessé tételéhez és szintetice a nemzeti jövedelemeloszlás egészségesebb alakulásához. Az olasz állam tehát gyökeresen orvosolta a legtöbb államnak azt a rákfenéjét, amely egyfelől a kellő szakképzettséggel és vállalkozó kedvvel rendelkező, de hitelt kapni nem tudó kisiparosság tömegeinek elsorvadására, másfelől a mammutkapitalizmus és spekuláció előmozdítására vezet.

Ezek az újítások ~~teljes~~ nagyban lehetővé teszik, hogy munka és tőke, a modern ipusztériális államnak ez a két nagy ellentéte egymás segítségére legyen. Lehetővé teszik, hogy a hitelezési és termelési funkció legszorosabb egybekapcsolásával a termelő gazdalkodás folyamatában a legkisebb gazdasági egységtől fel a hatalmas tőkeegyesülésekig fennakadás ne állhasson be. Az olasz államnak hatalmas gazdasági szervezethez nagy mértékben hozzájárult az abesszin háború sikeres befejezéséhez. A gazdasági szervezethez ez a további fokozódása pedig, amely a hitelnek és termelésnek, mint közérdekű funkcióknak összekapcsolásában nyilvánult meg, szinte lehetetlenné teszi, hogy bármiféle külső konfliktus esetén ennek a gazdasági organizációnak működésében megletések előállhassanak.

Ista

Dr. Menzer Károly